

14. О водворении чехов на Волини // Полное собрание законов Российской империи. – Собр. 2-е. – Т. 36. – Отдел 2. – СПб., 1863.
15. Полное собрание законов Российской империи. – Собр. 3-е. – Т. 8. – СПб., 1890.
16. Сидорчук О. Діяльність чеського благодійного й освітнього товариства ім. Я. А. Коменського в Україні / О. Сидорчук // Чехи на Волині: історія і сучасність. Науковий збірник «Велика Волинь». – Т. 24. – Житомир ; Малин : Волинь, 2001. – 119 с. – С. 75–78.
17. Тимошук І. Чеський митець із Дубинського повіту / І. Тимошук // Чехи на теренах Волині: матеріали Міжнар. іст.-краєзнавч. конф. 24 лют. 2016 р. – Рівне : Дятлик М., 2016. – 108 с. – С. 50–54.
18. Україна, 1929. Статистичний щорічник. – Х. : ЦСУ УРСР, 1929. – 29 с.
19. Шульга С. Громадське життя чехів на Волині у чеських часописах / С. Шульга // Чехи на Волині: історія і сучасність : наук. зб. «Велика Волинь». – Т. 24. – Житомир ; Малин : Волинь, 2001. – 119 с. – С. 25–29.
20. Центральний державний історичний архів України в м. Києві, ф. 707, оп. 225, спр. 49.
21. Drugi Powszechny Shis Ludnosci s dniu 9.12.1931 r. // Wojewodztwo Wolynskie – W., 1938. – 329 s.
22. Cichocka Z. Kolonje Czeskie na Walyniu. – Warszawa, 1925. – 202 s.
23. Rocznik Statystyki Rzeczpospolitej Polskiej. – Warszawa, 1927.
24. Hlas Volyně. – 1934. – 11 rijna.
25. Jroslav Vaculík. Dějny Volyňských Čechů. – Т. 1 (1868–1914). – Praha, 1997. – 211 s.
26. Jroslav Vaculík. Dějny Volyňských Čechů. – Т. 2 (1914–1945). – Praha, 1998. – 191 s.
27. Věrná stráž (1949–1950 pp.).
28. Десять років чеської школі. – Луцьк, 1939. – 29 с.

Шульга Светлана. Просветительская деятельность чешских общественных организаций и газет (конец XIX – начало XX вв.). В статье исследуется просветительская деятельность чешских общественных организаций и газет чешской диаспоры в Украине в конце XIX – начале XX в., проанализированы направления их деятельности, основное из них – культурно-образовательная работа. Просвещением занимались чешские прессовые органы, которые образовали общество им. Я. А. Коменского в Киеве и в межвоенный период – Чешская матица школьная в Луцке. Проанализированные редакционные статьи свидетельствуют о том, что газеты выполняли просветительскую работу, они были центром единения чешской общины в условиях иноэтнического населения. Чешская община поддерживала дружеские отношения с местным украинским населением, отдельные ее представители участвовали в работе «Провиты».

Ключевые слова: чехи, волинские чехи, чешские общественные организации, «Чешская матица школьная», Общество им. Яна Амоса Коменского, Волинь.

Shulha Svitlana. Public Awareness Campaign of Czech NGOs and Newspapers (Late XIX – Early XX Centuries). The article investigates the Czech Diaspora public awareness campaign of NGOs and newspapers in Ukraine in the late 19th and early 20th centuries. The principal directions of their activities, the main of which are culture and education, have been analyzed. The Czech press agencies involved in education, formed the Society named after John Amos Comenius in Kyiv and in the interwar period – Czech Matica School in Lutsk. The analyzed editorials suggest that the newspapers carried out a public awareness campaign and were the center for Czech community activities under conditions of other ethnic groups. The Czech community maintained friendly relations with the local Ukrainian population, some of its representatives attended Prosvita society.

Key words: Czechs, Volyn Czechs, Czech NGOs (public organizations), Czech Matica School, the Society named after John Amos Comenius, Volyn.

УДК: 94(477.82):32

**Віталій Стрільчук,
Тетяна Стрільчук**

Просвітницька діяльність родини Косачів

У статті проаналізовано просвітницьку діяльність родини Косачів на прикладі творчих здобутків, меценатства, активної громадської позиції, просвітницької діяльності Олени Пчілки, Михайла Драгоманова, Лесі Українки та Климентія Квітки. Інтелектуально-мистецькі надбання цієї родини стали прикладом й об'єктом зацікавлення для багатьох науковців, дослідників, пересічних громадян.

Ключові слова: родина Косачів, просвітництво, Леся Українка, Михайло Драгоманов, література, громадська діяльність.

© Стрільчук В., Стрільчук Т., 2016

Постановка наукової проблеми та її значення. Родина Драгоманових-Косачів – узірець української еліти, що належить до української інтелігенції та культурного середовища другої половини XIX – початку XX ст. Інтелектуально-мистецькі надбання цієї сім'ї стали прикладом й об'єктом зацікавлення для багатьох науковців, дослідників та, навіть, простих пересічних громадян. На прикладі творчих здобутків, меценатства, громадської позиції, просвітницької діяльності Олени Пчілки, Михайла Драгоманова, Лесі Українки та Климентія Квітки яскраво простежуються кращі традиції пропагування української національної ідеї найосвіченішою, а отже, найпередовішою частиною українського суспільства – інтелігенцією. Просвітницько-подвижницька діяльність родини Косачів не втрачає свого значення й актуальності от уже багато років, власне, як і актуальність «Просвіти» як національно-культурного осередку, навколо якого гуртується патріотично налаштована українська інтелектуальна еліта.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Просвітницьку діяльність, творчість представників родини Драгоманових-Косачів широко вивчали історики, літературознавці, культурологи, філологи. У цій статті ми опираємося на ті матеріали, які ілюструють просвітницьку роботу вказаної сім'ї, – це наукові праці А. Бичко [2], А. Диби [3], Т. Скрипки [10], І.Шиманської [12], публікації О. Огневої [7], В. Костюченко [5], А. Богород [1], М. Перегірчук [9].

Мета дослідження – аналіз та ілюстрація просвітницької діяльності родини Косачів задля вивчення досвіду пропагування української ідеї. Відповідно до мети потрібно виконати такі **завдання**: простежити еволюцію просвітницької роботи сім'ї Косачів, визначити її найважливіші засади.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Оскільки предметом нашого дослідження є родина Косачів, то слід урахувати вагомий здобуток кожного представника цього славетного роду. Адже багато хто з них своєю працею, просвітницькою діяльністю в різних сферах життя примножував ряди передової верстви суспільства й був прикладом у формуванні української еліти.

Олена Пчілка (Ольга Петрівна Драгоманова-Косач) не лише матір геніальної української поетеси Лесі Українки та сестра видатного українського політичного діяча Михайла Драгоманова. Вона сама була талановитим літератором, науковцем-етнографом і громадською діячкою. Писала вірші, оповідання. Була перекладачем (переклала, зокрема, твори Г. К. Андерсона, Й. В. Гетте, В. Гюго, А. Міцкевича, О. Пушкіна, М. Лермонтова). Багато писала для дітей, стала засновницею української дитячої літератури. Чималий внесок зробила в становлення етнографії, плідно займаючись вивченням українського фольклору, із любов'ю переносила в родинне життя кращі мелодії, які знаходила в народі [4, с. 52].

Ольга Петрівна стала першою, єдиною на той час жінкою-видавцем. Очолювала редакцію літературно-громадського часопису «Рідний край», у якому друкувалися твори Тараса Шевченка, Панаса Мирного, А. Кримського, М. Коцюбинського.

Громадська діяльність Олени Пчілки була багатогранною. Вона сповідувала засади української самостійності – не могла бути осторонь тогочасного українського руху, навіть з огляду на той факт, що старший брат і її чоловік були громадянами. Михайло Драгоманов, один із засновників «Старої Громади», залучав сестру до культурно-просвітницької діяльності в київській Громаді. На Волині організувала громадську бібліотеку з українських книжок, у Києві – український відділ при російському «Літературно-артистичному товаристві», де влаштовувала разом із М. Лисенком та М. Старицьким літературні вечори. Також з її ініціативи в 90-ті роки XIX ст. в Києві засновано літературне товариство «Плеяда молодих українських літераторів», де літератори-початківці, навчаючись у неї й під її керівництвом, перекладали поезію та прозу видатних майстрів слова з усього світу [6].

Після поразки українських визвольних змагань Ольга Петрівна Косач не виїхала за кордон, не почала пристосовуватися до нової влади – вона залишалася сама собою, тобто палкою патріоткою рідної землі. У 1929 р. розпочалися масові арешти української інтелігенції. У ході розслідування діяльності Союзу визволення України більшовики намагалися заарештувати й Олену Пчілку. Але вона була тяжкохвора, прикута до ліжка. Життєва доля, її активна громадська позиція стали зразком для наслідування. Ця видатна діячка українського руху, сформувавшись у колі поміркованих українофілів кінця XIX ст., своєю безкомпромісною боротьбою за національне визволення надихала молоде покоління на подальшу боротьбу за Україну в роки більшовицького терору.

Михайло Петрович Драгоманов представляв українську інтелігенцію як культурно-освітній діяч, історик, літературний критик, фольклорист, педагог та громадський діяч. Наукова діяльність й педагогічні погляди М. Драгоманова відзначались енциклопедичністю знань, демократизмом, водночас були сповнені духом патріотизму та народності. Виступав за «європеїзацію» української освітньої

справи. М. Драгомановуважав, що національне відродження потрібно починати за допомогою розбудови нової за змістом й ідейним спрямуванням школи. Багато спілкувався та переписувався з представниками української еліти й у такий спосіб вибудовував і поширював свою громадську позицію [8, с. 35].

У своїх численних працях Драгоманов ставив питання підвищення культурного, освітнього рівнів народу, виступав проти антидемократичної політики царизму в галузі народної освіти. Михайло Драгоманов одним із перших виступив із критикою Емського указу, намагаючись привернути увагу європейської громадськості до нищення української мови. У Парижі, на Всесвітньому літературному конгресі, який проходив під патронатом Івана Тургенева, він заявив протест проти ганебної заборони мови цілому народу. Для учасників конгресу Драгоманов підготував і видрукував французькою мовою брошуру «Українська література, заборонена російським урядом», яка мала широкий резонанс у Європі та у світі. У передмові до праці «По вопросу о малорусской литературе» він закликав українців сподіватися лише на власні сили й працювати для свого народу, не зважати на круків, «що каркають безглуздими циркулярами». Адже власна пасивність шкодила українцям більше, ніж царські заборони.

Турбота про відродження української мови була постійною духовною потребою Михайла Драгоманова. Він із болем відзначав, що під тоталітарним тиском Російської імперії український народ усунено від співучасті у творенні європейської й світової цивілізації. Михайло Драгоманов уважав мову живим організмом, який росте та розвивається разом із народом і завдяки йому. Розглядаючи мову як соціальне явище, «що має найбільше практичної ваги», як «форму народності», «ознаку породи», як спосіб порозуміння між людьми, учений наполягав на необхідності хоча б елементарну освіту починати рідною мовою.

Лариса Петрівна Косач, чи, як ми всі знаємо, Леся Українка (свій псевдонім запозичила в дядька – Михайла Драгоманова, саме він підписувався як «Українець», а оскільки Леся любила свого дядька й захоплювалася ним, то вирішила в чомусь бути схожою на нього), безперечно, займає одне з чільних місць у гроні геніальних постатей українства, просвітницької діяльності того часу. Легендарна поетеса, публіцист, мислитель, громадський діяч – належить до тих людей, які піднялися на вершину духа виключно власними зусиллями.

Багатогранний талант Лесі Українки виявився в найрізноманітніших сферах літературної праці – вона була ліриком, драматургом, прозаїком, літературним критиком і публіцистом, перекладачем та фольклористом. Але найважливіше те, що в літературному процесі своєї доби вона не лише могутній і різносторонній талант, а й активний і непримиренний борець із чітко визначеною соціальною позицією, а також просвітниця, що глибоко розуміла гуманістичні засади педагогічного процесу й залишила власні міркування та практичні спроби, спрямовані на його оптимальну організацію. У центрі уваги Лесі Українки завжди перебував народ – у всіх його проявах; народ, який прагне національного визволення. У вірші «Legende des siecles» вона зазначає:

Стогнав він під напасницьким бичем,
Тиранам груди пробивав мечем,
Укупі з бранцями ридав він у полоні
Пророкував у гордім Вавилоні,
Горів пожаром, в небо линув з димом,
І ріс, і падав з Карфагеном, з Римом,
І гартувався серед бучних чвар,
Від різновірних мучився примар...
Коли стрічав гурти рабів німих,
Свій голос гучно подавав за них,
І в гіркій, давно минулій долі
Все бачив образ рідної неволі.

Ідеал, створений Лесею Українкою, запалює на боротьбу та героїзм, робить ближчою до сучасників. Лесині слова актуальні й сьогодні, тому вона має повне право зватися Українкою з великої літери.

Леся Українка викликає інтерес ще й такою малорозкритою гранню своєї життєвої позиції, як погляди на долю рідного народу, зокрема на перспективи розвитку його освіченості, а отже, на педагогічні аспекти формування особистості [2, с. 39].

Провідний чинник формування педагогічних ідей Лесі Українки – родинне середовище Косачів-Драгоманових – української еліти, що увібрала для тогочасного суспільства гуманістичні погляди на виховання підростаючого покоління. У родині Косачів, крім Лесі, було четверо молодших

дітей. Старша сестра піклувалася про менших братів і сестер. У 12 років Леся з недитячою серйозністю береться перекладати (разом із братом Михайлом) «Вечера на хуторі близ Диканьки» М. Гоголя, які під назвою «Вечорниці М. Гоголя» опубліковано в 1885 р. Перша педагогічна практика – це навчання й виховання молодших рідних та двоюрідних братів і сестер (у сім'ї Косачів жив молодший син М. Драгоманова – Зоря (Светозар); деякий час – тітка Саша (О. А. Косач-Шимановська) із синами Антоном і Павлом). Уся педагогічна діяльність розпочалася саме з «родинної педагогіки», відомого на сьогодні терміна в педагогіці [11, с. 50].

Стан початкової освіти того часу тривожив Леся Українку, переконував, що вчитель не лише повинен навчити дітей читати, а й розуміти зміст прочитаного. У 1895 р. в опублікованій статті «Школа», у журналі «Народ», у нарисі про стан початкової освіти вона писала: «Цього замало. Головне – навчити розуміти прочитаний текст, його зміст, логічну думку, бачити те, що впливає з контексту прочитаного» [11, с. 48]. Недостатньо навчити читати й писати, як уважала Леся Українка, бо такий підхід до навчання не забезпечить реалізацію програми самоосвіти та самовиховання особистості.

Просвітницька діяльність письменниці найяскравіше виявилась у її перекладацькій роботі. Поетеса знала сім мов: українську, французьку, німецьку, англійську, польську, російську, італійську. Причому французькою спілкувалася краще, ніж російською. Це – ознаки геніальності. Перші, ще учнівські спроби Лесі (під керівництвом матері Олени Пчілки) – це «Вечорниці на хуторі під Диканькою». До книжки увійшли «Передмова Панька Рудого», «Запропаша грамата» і «Зачароване місце». Пізніше переклала українською мовою уривок із поеми А. Міцкевича «Конрад Валленрод» – «Вілія, що наші струмочки приймає» (1885 р.), третю й п'ять рядків четвертої пісні Гомерової «Одіссеї» (1888 р.). У 1888–1890 рр. переклала 92 вірші, що увійшли до книжки «Всесвітні твори. Книга пісень Гайнріха Гайне. Переклад Лесі Українки та Максима Славинського, Львів, 1892» [5, с. 34]. Перекладала українською мовою В. Гюго, І. Тургенева, С. Надсона, Д. Байрона, В. Шекспіра, Данте й інших, але лише окремі твори. Леся Українка усвідомлювала, що розбудувати молоду українську літературу можна за умов наполегливої праці, у тому числі перекладацькою діяльністю.

В історію українського шкільництва Леся Українка ввійшла як автор першого українського підручника «Стародавня історія східних народів». Творча ідея підручника насамперед пов'язана з ім'ям молодшої сестри письменниці, Ольги Косач-Кривонюк. Через обмаль кваліфікованих підручників упродовж 1870–1891 рр. в Луцьку й Колодяжному Леся спеціально для навчання сестри Ольги писала «Стародавню історію східних народів» [2, с. 82]. Ось що про це пише Ольга Косач-Кривонюк: «Леся Українка, як була ще зовсім молодою дівчиною, то вчила свою молодшу сестру. Перед тим, як вчити її історії, Леся звернулась до звісного історика, свого дядька Михайла Драгоманова, і попросила його поради їй, як краще та за якими джерелами скласти курс стародавньої історії. Драгоманов поставився дуже уважно до того прохання своєї улюбленої племінниці, вибрав німецькі та французькі книжки, які радив їй, додавши до них докладні поради про складання курсу історії. Відповідно до порад Драгоманова і по джерелах, присланих ним Леся Українка в роках 1890–1891 і зложила курс “стародавньої історії східних народів”. Незадовго перед своєю смертю Леся дозволила надрукувати цю книгу, але конче хотіла переглянути її і виправити перед друком. Тяжка недуга не дала їй це зробити» [8, с. 28]. Потрібно підкреслити, що такі ґрунтовні знання, глибокі наукові дослідження, висновки, аргументи, які містяться в цій книзі, виявляє не професор, а юна дівчина. Хіба це не гордість нації?!

Важливо, що Леся Українка – одна з найбільш патріотичних постатей вітчизняної культури – усією своєю творчістю, і зокрема – перекладацькою діяльністю, стверджувала ідею взаємозв'язків між народами на паритетних засадах, ніскільки не впадаючи в крайнощі націоналістичних пріоритетів. Непересічним, на думку письменниці, є значення рідної мови, яка не лише повинна бути в національній школі засобом комунікації, а й виконує значну виховну роль.

Чимало письменників минулого записували фольклор тих сіл і міст, де їм доводилося бувати чи жити. Леся Українка також протягом усього життя записувала народні пісні, ігри та казки. Фольклорні перлини використовувала у своїх творах і політичних статтях. Збирала фольклор час від часу, коли випадала слухна нагода чи вільна хвилина. Багато пісень знала з дитинства. Купальські обрядові пісні, записані письменницею в Ковельському та Звягельському повітах, склали працю «Купало на Волині». Власне серед записів народних обрядових пісень є ще веснянки й обжинкові пісні. В усіх художніх творах письменниці згадується понад десять назв народних танців: козак, козачок, чумак, гречка, сабадашка, валець, полька, краков'як, крутях... [1, с. 24].

Леся Українка широко займалася громадсько-просвітницькою діяльністю. Її прагненням було насамперед підвищити загальну грамотність населення України. Архівні матеріали розкривають багато

фактів безпосереднього зв'язку письменниці із соціал-демократичними та іскрівськими організаціями. Була членом українського товариства «Просвіта», які створювалися задля допомоги розвитку української культури й просвіти українського народу рідною мовою. Письменниця була активною учасницею гуртка молодих літераторів «Плеяда», де вона займалась активною перекладацькою діяльністю [9, с. 13] Леся Українка любила свій народ, його мову, культуру, кращі традиції та риси характеру. У її творчості поняття «рідний край», «народ» завжди конкретні — це український народ, Україна. Саме до свого «занепашого, несчасного» краю, його люду, «закутого в кайдани», линула вона у своїх думках, підносячи до висот живий образ національного болю. Глибока любов до рідного краю, свого народу поєднувалися в Лесі Українки з несприйняттям «бездомності», «національної сплячки», заклик до пробудження, боротьби проти невільництва й національного гноблення. Головним завданням вона вважала формування національної інтелігенції, покликаної плекати національну самосвідомість, закласти духовний фундамент для творення української духовності.

Після одруження Лесі Українки й Климентія Квітки рід Драгоманових-Косачів поповнився видатним діячем культури, ученим у ділянці музичного фольклору. У листопаді 1898 р. Леся Українка читала своє оповідання «Над морем» у літературно-артистичному гуртку Київського університету. На тих читаннях був і студент-першокурсник Климент Квітка. Він ще з 16 років захоплювався збиранням народних пісень. Леся тоді запропонувала йому записати від неї пісні, які знала. Співала до останніх днів свого життя. Леся Українка померла в 1913 р. Климент Васильович пережив дружину на 40 років. Після смерті дружини Климент Васильович продовжує музичну та етнографічну діяльність. У 1917 р. він видав фотоскопічним способом двотомник «Мелодії з голосу Лесі Українки». Він зібрав 6 тис. народних мелодій і сформував фонд фольклорних записів. Автор близько 50 наукових праць із музикознавства та етнографії [10, с. 437].

Вершиною етнографічного шляху К. Квітки є збірник «Українські народні мелодії», де вміщено 743 пісенні зразки українських пісень. У 1908 р. разом із Лесею Українкою та О. Сластіоном записав мелодії українських народних дум. Записи з фоноваликів транскрибував Філарет Колесса, який серед інших записів видав їх під назвою «Мелодії українських народних дум» (1910–1913 рр.). Понад 200 мелодій із записів Квітки використали українські й російські композитори як теми для симфонічно-інструментальних творів. Найвидатніші хорові композиції Миколи Леонтовича («Піють півні», «Козака несуть», «Ой сивая зозуленька», «Ой устану я в понеділок» та ін.) створено на мелодії, які записав К. Квітка.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У величних імен видатних українців родині Косачів-Драгоманових належить невмируща слава невтомних борців за честь і гідність українців у їхній довготривалій боротьбі за свободу та незалежність. Вони просвітили українців новою літературою, яка відповідала історичній добі, жили не для себе, а для майбутнього рідного народу. Були його добрим генієм і чесним розумом. Саме тому їхнє ім'я назавжди стало символом безкомпромісного служіння вищим ідеалам людського буття.

Джерела та література

1. Богород А. Фольклор у творчості й житті Лесі Українки / А. Богород // Диво слово. – 2000. – № 2. – С. 24–28.
2. Бичко А. Світоглядно-філософський погляд Лесі Українки / А. Бичко. – К. : [б. в.], 2000. – 212 с.
3. Диба А. Сподвижники: Леся Українка у колі соціал-демократів / А. Диба. – К. : Либідь, 2003. – С. 151.
4. Квітка К. Музично-фольклористична спадщина Лесі Українки / К. Квітка // Спогади про Лесю Українку. – К. : Дніпро, 1971. – 246 с.
5. Костюченко В. Співець правди і свободи / В. Костюченко. – К. : Либідь, 1971. – 211 с.
6. Українська берегиня Олена Пчілка (1849–1930): бібліографічна довідка / упоряд. Г. Сурніна. – Чернівці, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bibl-kotsubynskogo.edukit.cn.ua>
7. Огнева О. З Історії створення підручника «Стародавня історія східних народів» / О. Огнева // Народна трибуна. – 1995. – 23 травня.
8. Огородник І. В. Українська філософія в іменах : навч. посіб. / І. В. Огородник, М. Ю. Русин ; за ред. М. Ф. Тарасенка. – К. : Либідь, 1997. – 321 с.
9. Перегінчук М. Про забуту працю Лесі Українки / М. Перегінчук // Культура і життя. – № 20. – 2009. – С. 11–13.
10. Скрипка Т. Родові гнізда Драгоманових-Косачів: їх устрій та культура / Т. Скрипка. – К. : Темпера, 2013. – 665 с.

11. Струманський В. П. Педагогічні погляди Лесі Українки / В. П. Струманський // Початкова школа. – 1996. – № 2. – С. 48–51.
12. Шиманська І. Ф. Леся Українка про освіту і виховання / І. Ф. Шиманська. – К. : Ініціал, 1973. – 165 с.

Стрильчук Виталий, Стрильчук Татьяна. Просветительская деятельность семьи Косачив. Со времен основания общества «Просвіта» украинская интеллигенция, творческая часть общества, интеллектуальная элита всегда была активным двигателем ее идей. На примере семьи Косачив можно проследить причастность интеллигенции к просветительской деятельности.

В статье проанализирована просветительская деятельность семьи Косачив, на примере творческих достижений, меценатства, активной гражданской позиции, просветительской деятельности Олены Пчилки, Михаила Драгоманова, Лесы Украинки и Климента Квитки. Интеллектуально-творческие достижения этой семьи стали примером и объектом интереса для многих ученых, исследователей, обычных граждан. Семья Косачив была носителем передовых национальных идей, поддерживала и развивала украинский язык, культуру, популяризировала украинские традиции.

Ключевые слова: семья Косачив, просвещение, Леся Украинка, Михаил Драгоманов, литература, общественная деятельность.

Strilchuk Vitaly, Strilchuk Tatiana. Educational Activities Kosachev Family. Since the founding of the Society «Enlightenment» Ukrainian intellectuals, creative part of society, the intellectual elite has always been the most active driving force of its ideas. For example Kosachev family can be clearly traced to the involvement of intellectuals outreach.

The article analyzes educational activities families Kosachev, the example of creative achievements, patronage, active social position, educational activities Pchilka, Mykhailo Drahomanov, Lesia Ukrainian Clement and flowers. Intellectual and artistic heritage of this family have become an example and an object of interest for many scientists, researchers and ordinary citizens.

Family Kosachev was the leading national carrier of ideas, support and develop the Ukrainian language, culture, popularized Ukrainian traditions.

Key words: family Kosachev, education, Ukrainian Lesia and Mykhailo Drahomanov, literature, social activity.

УДК 94(477)«1918»:[061.2:008:37(=161.2)]

Олександр Панасюк

Культурно-просвітницька діяльність білоруських національних організацій на території України в 1918 р.

У статті здійснено спробу проаналізувати основні напрями культурно-просвітницької діяльності білоруських національних організацій у Києві та Одесі. Окреслено головні засоби популяризації білоруської культури серед білорусів, звернуто увагу на значення просвітницької роботи в білоруському державотворчому процесі.

Ключові слова: білоруські національні організації, Україна, Білорусь, «Білоруське ехо», товариство «Гай», «Білоруський клуб», «Зорянка», статут.

Постановка наукової проблеми та її значення. Культурно-просвітницька діяльність білоруських національних організацій на території України належить до найменш досліджених проблем не лише української, а й білоруської історичної науки. Тривалий час історики-науковці вивчали суспільно-політичне становище Білорусі, не акцентуючи уваги на діяльності національних товариств поза її межами. Актуальність цього дослідження обумовлена близькістю української та білоруської культур, тому важливо з'ясувати, яким чином білоруси в Україні в 1918 р. підтримували власну національну самобутність. Вивчення досліджуваної теми сприятиме культурному діалогу між Україною та Республікою Білорусь на сучасному етапі.

Аналіз досліджень цієї проблеми. На відміну від праць стосовно національно-державного будівництва Білорусі в 1918 р., досліджувана проблема розроблена мало. Питання діяльності білоруських організацій у Києві та Одесі частково висвітлено в праці білоруського історика-науковця М. Щавлінського [10]. Потрібно відзначити роботу польської дослідниці Д. Міхалюк [2], яка містить значний фактичний матеріал культурно-освітнього становища Білоруської Народної Республіки в 1918 р.